

Darbo problema: Lietuvoje plačiau diskutuoti regioninės politikos ir regionų plėtros klausimais buvo pradėta tik prieš gerą dešimtmetį. Tam įtakos turėjo šalies įstojimas į Europos Sąjungą bei ryškėjantys ekonominiai išsivystymo skirtumai Lietuvos regionų viduje (Burneika, 2013, p. 5). Dabar, kuomet Lietuva tapusi Europos Sąjungos nare įgijo galimybę pasinaudoti fondų teikiama finansine parama regionų plėtrai ir atskirčiai tarp jų mažinti, vykdomi projektai, kurių dėka gerėja situacija atskirose regionuose. Tačiau yra pastebima, jog vienoje teritorijoje yra aiškiai matomi pokyčiai, kuria linkme yra einama, o kituose ryškių pokyčių yra mažai arba jų nėra. Kiekvienas regionas turi skirtingas galimybes projektų įgyvendinimui. Viena iš to priežasčių yra informacijos/analizės trūkumas. Kadangi informacijos trūkumas arba sklaidos problemos neleidžia sumažinti atotrūkio tarp atskirų regionų, todėl skirtumai tarp regionų išlieka. Svarbu išanalizuoti regioninės politikos įgyvendinimo sistemą Lietuvoje ir pateikti jau įgyvendintų projektų 2007 – 2013 m. laikotarpiu savivaldybėse analizę išskiriant kurioms sritims stiprinti savivaldos atstovai skiria daugiausiai dėmesio bei kiek paramos yra panaudota atskiruose regionuose. Todėl, įvertinus minėtus rodiklius, galima ieškoti sprendimų, kaip pagerinti paramos panaudojimą atskiruose regionuose, išskiriant problemines sritis bei atsižvelgiant į analitinius pastebėjimus siekiant užtikrinti skirtumų tarp šalies teritorijų mažėjimą ir pasiekti vienodą gyvenimo kokybės lygį visose šalies teritorijose gyvenantiems asmenims. Atlikus panaudotos paramos regionuose analizę ir užtikrinus sklaidą bei panaudojimą būtų užtikrinamas nacionalinės regioninės plėtros augimas, kuris atneštų reikiamų rodiklių kitimą ir problemų Lietuvos savivaldybėse sumažinimą. Taip pat konkrečių ataskaitų rengimas orientuotas į pasiektus rezultatus ir konkrečių problemų pateikimas leistų greičiau įgyvendinti numatomus tikslus ir nustatyti problemas, kylančias panaudojant Europos Sąjungos struktūrinių fondų skiriamą paramą Lietuvos regionams. Todėl yra tikslinga formuluoti pagrindinį tyrimo klausimą: Kaip Europos Sąjungos lėšomis finansuojamų regioninio planavimo projektų 2007 – 2013 m. laikotarpiu įgyvendintų Lietuvoje atliktos analizės rezultatai pagerintų paramos panaudojimą bei problemų sprendimą ateityje bei padėtų nustatyti projektų pasiskirstymą Lietuvos regionuose?

Darbo objektas: Europos Sąjungos regioninė politika ir struktūrinė parama 2007 – 2013 m. laikotarpiu.

Darbo dalykas: Europos Sąjungos lėšomis finansuojami regioninio planavimo projektai Lietuvoje 2007 – 2013 m. laikotarpiu.

Darbo tikslas: Išanalizuoti Europos Sąjungos lėšomis finansuojamus regioninio planavimo projektus 2007 – 2013 m. laikotarpiu Lietuvoje ir sudaryti paramos panaudojimo žemėlapi Lietuvoje.

Darbo uždaviniai:

1. Išnagrinėti Europos Sąjungos regioninės politikos turinį ir struktūrinės paramos instrumentus;
2. Išnagrinėti Europos Sąjungos struktūrinę paramą 2007 – 2013 m. ir jos valdymo sistemą Lietuvoje;
3. Iširti Europos Sąjungos lėšomis 2007 – 2013 m. finansuojamų regioninio planavimo projektų įgyvendintų Lietuvos regionuose pasiskirstymą, kryptis ir mastą;

Lietuva, kaip ir daugelis iš valstybių narių, siekia sumažinti kylančias regioninės plėtros problemas, užtikrinti vienodas galimybes visiems gyventojams, kelti pragyvenimo lygį didinant darbo vietų skaičių nesusitelkiant į vieną regioną. Skirtumus tarp atskirų regionų lemia tokios sąlygos kaip: geografinės, kultūrinės ir kitos. Atsižvelgiant į Sąjungos nustatytus kriterijus (pvz.: bendras vidaus produktas) - Lietuvos visa šalies teritorija yra priskiriama prie mažiau išsivysčiusių regionų, todėl lėšų panaudojimas socialinėms bei ekonominėms sritims yra pagalba norint pakelti Lietuvos poziciją aljanso žemėlapyje. Pradėjus naudoti Europos Sąjungos paramą Lietuvos teritorijoje yra pastebimi rezultatai, kurie buvo pasiekti 2007 - 2013 m. laikotarpiu: renovuoti namai, atkurta infrastruktūra, įrengti parkai, gerinamos sveikatos paslaugų teikimas ir pan. Pasinaudojus paramos galimybe ir pradėjus tobulinti miestų bei kaimų vietas, jos tapo patrauklesnės verslo plėtrai, kas lemia ekonomikos augimą bei investicijų pritraukimą, taip pat tobulinama paslaugų teikimo sistema bei kokybė gyventojams. Regioninė politika prisideda prie regiono pajėgumo skatinti ekonomikos augimą, taip pat siekti regionų ir miestų bendradarbiavimo tam tikrose srityse: transporto infrastruktūra, informacinės ir ryšių technologijos, energijos vartojimo efektyvumas, pereinamojo laikotarpio ir tarptautinio bendradarbiavimo programos ir t.t. Tačiau reikia paminėti, jog yra susiduriama su informacijos trūkumo problema, kuri trukdo objektyviai įvertinti ne tik jau pasiektus rezultatus atskiruose regionuose pasibaigus 2007-2013 metų etapui, bet ir įvertinti Lietuvos poziciją tarp visų valstybių narių. Pažymėtina yra ir tai, jog norint teisingai įvertinti Lietuvos regionuose pasiektus rezultatus yra pastebimas mokslinių šaltinių bei atliktų tyrimų, įvertinančių kylančias problemas bei pateikiančių pastebėjimus apie galimas kryptis panaudojant Europos Sąjungos fondų skiriamą finansinę paramą trūkumas. Situacijos analizės trūkumas regionuose neleidžia tinkamai įvertinti ir išskirti sričių, kurioms yra reikalingas finansavimas. Svarbu ir tai, jog regioninės plėtros projektų vykdymo pagalba, regionuose skiriamomis lėšomis yra papildomos savivaldybių biudžetų lėšos, kuriomis prisidedama prie švietimo, socialinės apsaugos ir kitų sričių plėtimo regione, kas leidžia savivaldybėms greičiau išspręsti daugiausiai finansinių investicijų reikalaujančias problemas. Efektyvesniam problemų sprendimui užtikrinti yra reikalinga 2007 – 2013 m. laikotarpiu įgyvendintų projektų Lietuvos regionuose analizė. Analizės pagalba galima numatyti tendencijas bei sudaryti rekomendacijas, kuriomis pasinaudojus būtų pagerintas paramos panaudojimas 2014 – 2020 m. struktūrinės paramos

laikotarpiui Lietuvoje, išvengti pasikartojančių problemų ir išskirti, kokioms sritims regione yra reikalingas didesnis dėmesys iš valdžios institucijų ir didesnė ES struktūrinių fondų parama.

Atliktos Lietuvos regionuose įgyvendintų projektų 2007 – 2013 m. struktūrinės paramos laikotarpiu analizės metu buvo nustatyta, jog regionuose buvo įgyvendinta apie 2 tūkst. projektų siekiant užtikrinti regioninę plėtrą. Lietuvos regionuose įgyvendintų projektų metu buvo panaudota apie 1 mlrd. EUR. Pateikiant rezultatus pagal visus nustatytus kriterijus - daugiausiai projektų įgyvendinta Kauno ir Vilniaus regionuose (apie 300). Kituose regionuose projektų skaičius siekė ~ 200 projektų. Regionai vykdė 1298 projektus pagal Sanglaudos skatinimo veiksmų programą, 575 pagal Žmogiškųjų išteklių tobulinimo veiksmų programą ir 245 pagal Ekonomikos augimo veiksmų programą. Galima teigti, jog savivaldos institucijos, pasinaudodamos ES struktūrinių fondų skiriama parama, mažiau dėmesio skiria ekonominių rodiklių gerinimui bei verslumo užtikrinimui. 2007 – 2013 m. paramos laikotarpiu įgyvendinti projektai išskiriami tokiomis populiariausiomis kryptimis: energetika, regioninė ir socialinė sanglauda bei užimtumas ir socialinė aprėptis. Todėl yra pastebimas kitų krypčių projektų įgyvendinimo regionuose trūkumas, kas leistų greičiau pasiekti numatytus regioninės politikos tikslus. Matoma, jog populiariausia kryptis tarp regionų – energetika. Šiame paramos etape regionai susitelkę ties infrastruktūros, susisiekimo, aplinkos gerinimu. Reikia pažymėti, jog savivaldos institucijose yra susiduriama su žmogiškųjų išteklių kvalifikacijos problemomis projektų administravimo srityje.

Remiantis gautais tyrimo rezultatais galima teigti, jog regionuose įgyvendinami projektai nepilnai atitinka regioninės plėtros tikslus ir uždavinius, todėl institucijos atsakingos už planų regionams parengimą, pasirinktiems veiksams įgyvendinti, nėra atlikta pakankamai tyrimų, kurie pagrįstų vienos ar kitos krypties projektų reikalingumą regione. Tokių veiksmų nebuvimas įtakoja regionų ekonominę ir socialinę padėtį šalies žemėlapyje. Todėl regioninės plėtros taryboms rekomenduotina vykdyti įgyvendintų projektų analizę, įvertinti jau pasiektus rezultatus bei nustatyti sritis, kurios gali būti vystomos panaudojus ES struktūrinių fondų skiriamą paramą